

Meer over organisatie en beleid Bibliotheek Wageningen UR: samenvatting van Strategisch Plan Bibliotheek Wageningen UR 2003 - 2006

Inhoud:

1 Context

2 Missie

3 Visie

4 Strategische doelen

4.1 Ontwikkelen van een gepersonaliseerde informatievoorziening

4.2 Bijdragen aan de profilering van Wageningen UR op de (inter)nationale kenniskaart

4.3 Creëren van meerwaarde van de bibliotheek voor Wageningen UR

Bijlage 1: Organogram Bibliotheek Wageningen UR

Bijlage 2: Financieringsplan Bibliotheek Wageningen UR

1 Context

Wageningen UR heeft als missie geformuleerd (Strategisch Plan 2003 – 2006) dat zij een internationaal toonaangevende kennisinstelling is, die met grensverleggend onderzoek en vernieuwend onderwijs op het gebied van

- voeding en gezondheid
- duurzame agrosystemen
- een leefbare groene ruimte en
- maatschappelijke veranderingsprocessen

essentiële bijdragen levert aan de kwaliteit van leven.

Om deze missie inhoud te kunnen geven is het voor Wageningen Universiteit van belang dat haar wetenschappelijke productie systematisch wordt verzameld en ontsloten en dat zij toegang heeft tot de productie van andere universiteiten en kennisinstellingen. De instituten hebben daarbij vooral behoefte aan een effectieve en efficiënte toegang tot relevante, actuele informatie tegen zo laag mogelijke kosten.

Het bestaansrecht van de bibliotheek is daarin gelegen, dat zij Wageningen UR een hoogwaardige, deels publieke kennisinfrastructuur aanbiedt, die voorziet in voornoemde behoeften van de universiteit en de instituten.

Om ervoor te zorgen dat voor de 'Wageningse' gemeenschap de juiste kennis instroomt, gaat Bibliotheek Wageningen UR relaties aan met (wetenschappelijke) uitgeverijen, met intermediairs, met andere bibliotheken en instituties op het gebied van wetenschappelijke communicatie en met de 'producenten' zelf (onderzoekers, docenten, studenten). De verkregen content archiveert, bewaart en ontsluit de bibliotheek optimaal én zij verzorgt de toegang tot relevante informatie die door allerlei andere instellingen wordt beheerd. Daarbij heeft zij te maken met de regels die voor het archief- en bibliotheekwezen gelden, met (inter)nationale standaardisatie en met ontwikkelingen op het gebied van automatisering en conservering. Door de 'Wageningse' wetenschappelijke productie apart aandacht te geven biedt Bibliotheek Wageningen UR de organisatie en haar medewerkers de mogelijkheid zich beter te presenteren en te profileren.

2 Missie

Bibliotheek Wageningen UR is een wetenschappelijke bibliotheek met een erkende nationale taak op het gebied van de life sciences, waarin zowel de natuur- als maatschappijwetenschappen een rol spelen. Bibliotheek Wageningen UR draagt bij aan de kwaliteit, toegankelijkheid, effectiviteit en efficiëntie van het onderzoek en onderwijs van Wageningen UR door een

hoogwaardige, deels publieke kennisinfrastructuur te ontwikkelen en te onderhouden, waarmee zij

- de medewerkers en studenten van Wageningen UR helpt op de meest effectieve en efficiënte wijze de juiste informatie te vinden
- de medewerkers helpt hun expertise goed te presenteren
- Wageningen UR helpt zich te profileren op de (inter)nationale kenniskaart.

3 Visie

Tussen Bibliotheek Wageningen UR en de Wageningen UR-organisatie is sprake van wederzijdse afhankelijkheid. De Sciences Groups functioneren suboptimaal wanneer zij niet van alle mogelijkheden gebruik maken die de kennisinfrastructuur van Wageningen UR hen te bieden heeft om informatie te vinden en te gebruiken in het onderzoek en onderwijs. Aan de andere kant functioneert Bibliotheek Wageningen UR suboptimaal wanneer de Wageningen UR-organisatie niet in de bibliotheek blijft investeren om de informatievoorziening te actualiseren en te verbeteren en bij te dragen aan de profilering van de wetenschappelijke output. Logischerwijs verwacht Wageningen UR dan wel dat de bibliotheek met de aan haar toegekende middelen kostenbewust, doelgericht en met verstand van zaken omgaat. Voor Bibliotheek Wageningen UR betekent dit dat zij niet alleen intern, maar ook extern een professionele, zichtbare en gewaardeerde speler moet zijn in de wereld van de wetenschappelijke informatievoorziening. Hierdoor wordt de toegang tot informatiebronnen en nieuwe ontwikkelingen eenvoudiger en kan meer invloed worden uitgeoefend op het beleid van bijvoorbeeld uitgevers en subsidieverstrekkers. Daarbij vertrouwt Wageningen UR erop dat Bibliotheek Wageningen UR in haar bedrijfsprocessen de belangen van de financier(s) en gebruikers goed tegen elkaar afweegt en keuzes maakt die leiden tot een gelijkwaardige, kwalitatief goede informatievoorziening en dienstverlening voor iedere medewerker en student van Wageningen UR.

4 Strategische doelen

4.1 Ontwikkelen van een gepersonaliseerde informatievoorziening

Medewerkers en studenten van Wageningen UR willen het liefst op elk moment en op elke willekeurige plek de informatie tot hun beschikking hebben, die nodig is om hun werk goed uit te voeren. Door de digitalisering van informatie en communicatie is dit in principe mogelijk.

Wageningen UR is echter nog niet zo ver omdat

- nog maar een beperkt deel van de medewerkers en studenten met 'My Library' werkt. My Library is een optie in de virtuele bibliotheek (Wageningen Desktop Library) van Wageningen UR om een eigen bibliotheek samen te stellen. Het gebruik van My Library neemt wel steeds meer toe
- de effectiviteit en efficiëntie van de zoeksystemen nog verder verbeterd moeten worden en het aandeel van documenten, die full text digitaal toegankelijk zijn, vergroot worden. Het resultaat is dat met één opdracht alle relevante bestanden kunnen worden doorgezocht en alle gewenste documenten full text zijn in te zien
- Bibliotheek Wageningen UR op dit moment niet alle (technische) faciliteiten in huis heeft om de content van Wageningen UR volledig en optimaal digitaal toegankelijk te maken. Hierin wordt geïnvesteerd in overleg met deskundigen
- de medewerkers van Bibliotheek Wageningen UR en haar gebruikers zich nieuwe procedures en technieken eigen moeten maken om de mogelijkheden optimaal te benutten.

Bibliotheek Wageningen UR wil langzaam groeien naar een optimale gepersonaliseerde informatievoorziening door in de planperiode alle mogelijkheden die aan de realisering ervan bijdragen te benutten. Het optimaliseren van de virtuele bibliotheek betekent overigens niet dat de fysieke bibliotheek op den duur kan komen te vervallen. Deze blijft belangrijk als plek waar

rustig kan worden gewerkt, men kan 'browsen' door alle digitale en fysieke collecties en een informatievraag persoonlijk met een bibliotheekmedewerker kan doornemen. Voor studenten worden bibliotheken meer en meer 'the place to be', plaatsen waar men elkaar ontmoet om samen te studeren, aan projecten te werken en informatie te zoeken. De fysieke bibliotheek draagt op die manier bij aan het creatieve proces van medewerkers en studenten en daarmee aan het innovatieve vermogen van de organisatie. In 2006 wordt een aantal locatiebibliotheken opgeheven en geïntegreerd in het Forumgebouw. Dit biedt een goede gelegenheid om een nieuwe balans te realiseren tussen de fysieke en digitale bibliotheek van Wageningen UR.

4.1.a Investeren in 'State of the art' en 'Best practices' om de dienstverlening van de digitale bibliotheek verder te verbeteren

Sinds 1 mei 2002 biedt Bibliotheek Wageningen UR iedereen de mogelijkheid zijn of haar eigen virtuele bibliotheek, 'My Library', op te zetten: een persoonlijke website met je eigen selectie tijdschriften, databases en Wageningen Catalogus. Zodra een nieuw nummer van één van de geselecteerde tijdschriften binnen is, ontvangt de gebruiker een e-mail dat hem of haar rechtstreeks naar dat nieuwe nummer voert. Op nieuwe boeken en rapporten die in het persoonlijke profiel passen word ook direct geattendeerd. Een enorme efficiency-verbetering met een dankbare, steeds groeiende gebruikersgroep. Medio 2003 hadden 2600 gebruikers een Personal Desktop Library opgezet: 50% daarvan was staf van Wageningen UR, 25% Wageningen UR-studenten en 25% gebruikers van buiten, o.a. HBO studenten.

Digitale bibliografieën stammen al weer uit de jaren zeventig van de vorige eeuw. Ze betekenden een enorme verbetering bij het zoeken naar informatie over een thema of onderwerp. Maar voor een betrouwbare zoektocht moet meestal in meerdere bestanden worden gezocht. Dit is echter nog altijd bewerkelijk: zoeken in het eerste bestand, de resultaten opslaan, bestand verlaten, volgende bestand openen, de zoekvraag soms net even anders opnieuw invoeren, resultaat opslaan enz. Najaar 2006 installeert Bibliotheek Wageningen UR software waarmee in één zoekactie meerdere bestanden naar keuze tegelijk worden doorzocht. Het resultaat wordt op verzoek ontdubbeld.

Sinds juli 2003 is de wetenschappelijke informatie die Bibliotheek Wageningen UR op het WUR-net aanbiedt ook van buiten, voor houders van een password, toegankelijk. Daarmee gaat een vaak geuite wens van studenten en Wageningse wetenschappers naar toegang vanuit huis of in het buitenland in vervulling.

4.1.b Versterken van de interactie met het onderwijs

Bibliotheek Wageningen UR ondersteunt docenten onder andere met 'course libraries' en via de studentensite EDU-web.

4.1.c Verhogen van informatievaardigheden van medewerkers én gebruikers;

De Wageningse ingenieur is weliswaar afgestudeerd, maar nooit uitgestudeerd. Zij en hij moeten hun hele beroepsleven lang relevante informatie kunnen vinden, beoordelen en gebruiken. Om dat op professioneel niveau te leren, heeft Bibliotheek Wageningen UR de training Informatievaardigheden ontwikkeld. De modulaire opbouw binnen de elektronische leeromgeving Blackboard maakt een flexibel aanbod per discipline in overleg met de vakdocenten mogelijk. Zo leren PGO-studenten efficiënt zelf het juiste materiaal te vinden, terwijl MSC-studenten worden getoetst op hun kennis en individueel voorzien van het geschikte instructiepakket Information Literacy. Het vak is per 1 september 2003 beschikbaar.

4.1.d Realiseren van een optimaal resultaat van de integratie in het Forumgebouw

In 2007 betreft Bibliotheek Wageningen UR het Forumgebouw. In deze bibliotheek worden de centrale diensten gevestigd en de Wageningse collecties van de life sciences (Plant, Dier, Omgeving en Agro-technologie en Voedsel).

4.2 Bijdragen aan de profilering Wageningen UR op de (inter)nationale, wetenschappelijke kenniskaart

Wageningen UR heeft een verantwoordelijkheid om de met publieke middelen geproduceerde kennis wereldkundig te maken. Deze verantwoordelijkheid wordt onder andere vertaald in een opdracht aan de wetenschappers om een minimum aantal publicaties per jaar te produceren in, bij voorkeur, hoog aangeschreven tijdschriften. Dit traditionele proces van wetenschappelijke kennisverspreiding, waarin gevestigde titels en uitgevers een dominante rol spelen, wordt aangevuld en langzamerhand vervangen door een proces waarin de academische wereld de regie op kennisverspreiding terugclaimt. Self Archiving, Digital Academic Repositories en Open Access Publishing zijn voorbeelden van dergelijke nieuwe bewegingen. Zij vormen de logische reactie op het gegeven dat de traditionele uitgeversactiviteit steeds hogere (financiële) drempels opwerpt om toegang tot kennis te verkrijgen.

Deze veranderingen betekenen dat Bibliotheek Wageningen UR zich niet langer alleen richt op het toegankelijk maken van externe en interne kennis voor intern gebruik. Zij levert nu ook een bijdrage aan het publiek maken van interne kennis door ervoor te zorgen dat de Wageningse wetenschappelijke output zo snel mogelijk digitaal ter beschikking wordt gesteld. Bovendien zorgt Bibliotheek Wageningen UR ervoor dat zij goed is uitgerust om (groepen) medewerkers te ondersteunen, die zich op een bepaald thema willen profileren.

4.2.a Oprichten van een platform voor e-publishing activiteiten van 'Wageningers'

De wetenschappelijke productie van Wageningen UR wordt op tal van plaatsen, in diverse formats en met heel uiteenlopende 'metadata' bewaard. Dit gebeurt niet altijd toekomstvast en de productie is niet altijd goed terugvindbaar. In juni 2002 besloten de bestuurders van alle universiteiten, NWO, KNAW en KB om, onder leiding van SURF, bij alle instellingen zgn. *repositories* op te zetten. Repositories zijn institutionele archieven die volgens open internationale standaarden toegankelijk worden gemaakt. Wetenschappers kunnen er van op aan dat hun resultaten daar betrouwbaar en internationaal goed toegankelijk worden bewaard, ook als de server van hun instituut verdwijnt, hun harde schijf het begeeft of als zij zelf naar elders vertrekken. Bibliotheek Wageningen UR is uitvoerder van dit project in Wageningen en heeft een repository operationeel gemaakt. In 2006 wordt overgestapt op de internationale metadata volgens het OAI-protocol (Open Archive Initiative).

Het is voor Wageningen UR van levensbelang dat de aanwezige expertise wordt uitgedragen. Daartoe heeft Bibliotheek Wageningen UR een site op internet geopend onder de naam WaY, Wageningen Yield. De site biedt toegang tot artikelen, proefschriften en rapporten van Wageningers en fungeert als de digitale etalage van Wageningen UR. Op 1 oktober 2006 wordt WaY verrijkt met expertiseprofielen van documenten, onderzoekers, instituten en leerstoelgroepen. Ook kunnen Wageningse experts worden gezocht bij tekstpassages afkomstig uit krantenberichten, projectbeschrijvingen, uitnodigingen tot het doen van onderzoeksvoorstellen etc. Het gaat om *proven expertise*, dat wil zeggen expertise gebaseerd op publicaties. De pilot-versie maakte binnen Wageningen enthousiaste reacties los. O.a. Elsevier, Nature, NWO en de Koninklijke Bibliotheek gebruiken de toepassing al.

Frontis organiseert voor Wageningen UR besloten workshops voor de wetenschappelijke top op een bepaald vakgebied. De *proceedings* daarvan worden door de Bibliotheek open op internet gepubliceerd, terwijl Kluwer Academic Publishers een prestigieuze papieren editie verzorgt. Beide partijen verwijzen naar elkaars uitgaven. De onderzoekers krijgen daarmee het beste uit

beide werelden: een snelle open toegang tot hun resultaten op het internet en prestige via een klassieke uitgever. De bijbehorende samenwerkingsovereenkomst tussen Bibliotheek en Kluwer is uniek.

4.2.b Bijdragen aan bewegingen die de openbare toegang tot wetenschappelijke kennis stimuleren

De toegang tot wetenschappelijke publicaties is de afgelopen decennia vrijwel onbetaalbaar geworden. Wereldwijd is onder wetenschappers, onder de noemer Open Access, een beweging op gang gekomen om wetenschappelijke tijdschriften op internet te publiceren. De kosten dalen daarmee dramatisch en de toegankelijkheid wordt in feite onbeperkt. Bibliotheek Wageningen UR heeft zich bij deze beweging aangesloten door lid te worden van BioMed Central. Wageningse wetenschappers kunnen nu gratis publiceren in één van de ca 100 tijdschriften van deze snel groeiende uitgever. Als wereldwijd de academische gemeenschap zou overstappen op Open Access, dan kunnen in Wageningen de abonnementskosten (nu M€2,4) plaats maken voor publicatiekosten (M€0,7): een besparing van 71% op de kosten voor wetenschappelijke communicatie! Zo ondenkbaar is dat niet. Kort geleden zijn alle 108 universiteiten in de UK lid geworden van BioMed Central. In de VS is in 2005 een wetsvoorstel ingediend om de publicaties over door de overheid gefinancierd onderzoek gratis op internet toegankelijk te maken.

4.3 Creëren meerwaarde bibliotheek voor Wageningen UR

Na de integratie van de universiteit en de DLO-instituten in Wageningen UR wordt vooral gesproken en gedacht in transactie- en markttermen. Taakgerichte onderdelen, zoals de leerstoelgroepen en departementen van de universiteit, vormen in deze visie een interne markt. Deze markt levert producten en diensten waaraan een prijskaartje kan worden gehangen, zodat samenwerking met de marktgerichte onderdelen van Wageningen UR begrotingstechnisch kan worden verantwoord.

Bibliotheek Wageningen UR beschouwt zich in de kern als taakorganisatie. De taak van Bibliotheek Wageningen UR vloeit voort uit de verantwoordelijkheid van de Raad van Bestuur voor de kwaliteit van het wetenschappelijke onderzoek en onderwijs, die staat of valt met een goede informatievoorziening. De meerwaarde van de bibliotheek wordt daarom vooral gezocht in de kwaliteits- en efficiëntiewinst die bij de departementen en instituten wordt geboekt, wanneer zij optimaal gebruik maken van de diensten en producten van de bibliotheek. Deze meerwaarde is echter nauwelijks te meten. Bibliotheek Wageningen UR brengt haar meerwaarde daarom tot uitdrukking door enerzijds de tevredenheid van gebruikers te meten en anderzijds inzichtelijk te maken dat zij het gewenste niveau van dienstverlening zo effectief en efficiënt mogelijk realiseert.

Omdat de tevredenheid van de gebruikers samenhangt met de mate waarin zij bekend zijn met de producten en diensten van de Bibliotheek wil Bibliotheek Wageningen UR de communicatie met de Sciences Groups en de gebruikers verbeteren. Daardoor vinden zij beter en sneller de weg naar de bibliotheek voor professionele adviezen en ondersteuning. Bovendien meet zij regelmatig of haar inspanningen ook het gewenste effect hebben via enquêtes en door het bijhouden van statistieken. Daarnaast zorgt Bibliotheek Wageningen UR ervoor dat haar bedrijfsprocessen zo effectief en efficiënt mogelijk zijn ingericht en dat een deel van de kosten wordt gedekt door specifieke diensten en producten te 'verkopen' en door subsidies te verwerven uit externe fondsen (zie bijlage 2: financieringsplan Bibliotheek Wageningen UR).

4.3.a Verbeteren van de prijs/kwaliteit verhouding van de producten en diensten van Bibliotheek Wageningen UR

Medio 2002 werd een initiatief van Bibliotheek Wageningen UR om tot een gemeenschappelijke collectie tijdschriften en databases voor heel Wageningen UR te komen goedgekeurd door de

Raad van Bestuur. Via ontduubelen en versneld overgaan op de digitale versie wordt daarmee in drie jaar tijds een besparing van € 510.000 op jaarbasis bereikt. Inkoopbeleid *avant la lettre!*

Blijf je achter bij de verwachtingen van je klanten, voldoe je daaraan of overstijg je ze zelfs? Vragen waar iedere organisatie mee worstelt. In 2006 doet Bibliotheek Wageningen UR voor de derde keer mee aan een groot gebruikersonderzoek, waaraan in de Verenigde Staten, Canada en UK al ruim 300 bibliotheken meedoen. De eerste keer zaten scoorde Bibliotheek Wageningen UR in de goede middenmoot. Haar score was uitstekend voor klantvriendelijkheid, maar met duidelijke wensen op het gebied van technologie. Leuk toeval was dat de wens voor externe toegang tot onze informatie nog tijdens de enquête werd gerealiseerd. Ook de komende jaren blijft de bibliotheek dit gebruikersonderzoek uitvoeren. De resultaten worden op internet gepubliceerd.

4.3.b Ontwikkelen van managementinstrumenten om de kwaliteit, effectiviteit en efficiëntie van de bedrijfsprocessen beter te kunnen beheersen, sturen en verantwoorden

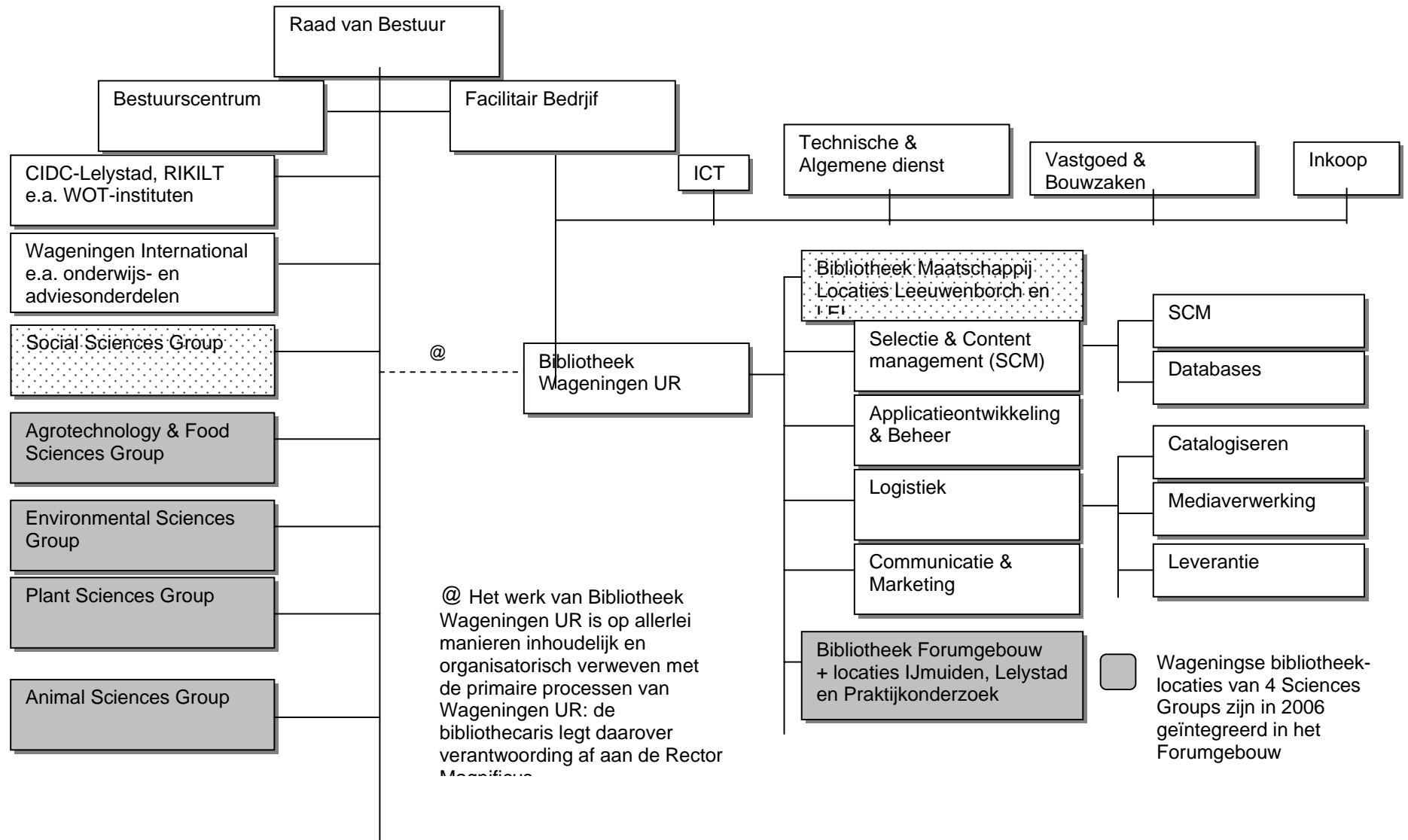
In een zakelijker omgeving past ook een duidelijke verantwoording naar de financiers en naar de gebruikers: wat levert Bibliotheek Wageningen UR en wat kost dat?

Voor de losse producten en diensten, zoals cursussen, adviezen, searches en databasebouw, is verantwoording betrekkelijk eenvoudig. Ze worden omschreven en van een prijskaartje voorzien en de klant beslist over de afname. Bij de kennisinfrastructuur van Wageningen UR ligt dat complexer. In het najaar 2003 is deze verantwoording vastgelegd in Service Level Agreements met de Kenniseenheden en een Convenant met de Raad van Bestuur. Jaarlijks beoordelen de Bibliotheekcommissies per Kenniseenheid, de Studenten Bibliotheek Commissie en de Bibliotheekraad de prestaties en brengen daarover advies uit aan de financiers.

4.3.c Versterken van de interne en externe communicatie.

Net als alle onderdelen van Wageningen UR participeert Bibliotheek Wageningen UR in het project WEVER (WebVernieuwing). Dit project is opgezet om alle websites van Wageningen UR uniformer en beter toegankelijk te maken voor de buitenwereld. De bibliotheek heeft ook het initiatief genomen om haar digitale bibliotheek, Wageningen Desktop Library, in een klantvriendelijker jasje aan het stoppen.

Bijlage 1: Organogram Bibliotheek Wageningen UR

Bijlage 2: Financieringsplan Bibliotheek Wageningen UR

(x 1000 €)

	2003	2004	2005	2006	
Personele lasten	4.537	4.690	4.680	4.271	Meerjarendoorkijk reorganisatie 2001
Collectie (excl. boeken)	2.868	2.906	2.827	2.997	Geoormerkt door Raad van Bestuur in 2002
Overhead, materieel en innovatie	1.012	1.050	1.100	1.150	Ca. 12 %
Totaal	8.417	8.646	8.607	8.418	
Derde geldstroom (Maatwerk)	-791	-870	-957	-1.005	+ 10%/jaar t.m. 2005 + 5% in 2006
Kosten basisinfrastructuur	7.626	7.776	7.650	7.413	
Bijdrage Sciences Groups collectie	1.006	1.018	991	1.050	Geoormerkt door Raad van Bestuur in 2002
Bijdrage Sciences Groups personeel	620	639	659	529	Meerjarendoorkijk reorganisatie 2001
Concernfinanciering	6.000	6.119	6.000	5.834	